

Sygn. akt III AUa 69/15

Sygn. akt III AUz 5/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.) SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 27 października 2015 r. w Szczecinie

sprawy R. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o składki

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 grudnia 2014 r. sygn. akt VI U 824/14

oraz na skutek zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 10 grudnia 2014 r. sygn. akt VI U 824/14

1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych,

2. odrzuca zażalenie.

SSO del. Gabriela Horodnicka- SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko

Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 69/15; III AUz 5/15

UZASADNIENIE

Decyzją z 13.03.2014 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. określił R. D. wysokość należnych składek na ubezpieczenia społeczne za okres od 1.01.1999 r. do 31.07.2013 r.

Ubezpieczony wniósł odwołanie podnosząc, że w latach 1971 – 1988 pracował na podstawie umów zlecenia i umów o dzieło, w związku z czym organ rentowy nie miał podstaw do naliczenia składek na ubezpieczenia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniósł o odrzucenie odwołania, wobec uchybienia terminu do jego złożenia.

Wyrokiem z 10.12.2014 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd okręgowy ustalił, że ubezpieczony R. D., ur. (...) od roku 1972 prowadził działalność artystyczną na podstawie umów zlecenia zawartych z (...) Agencją (...), Przedsiębiorstwem (...), (...) Kombinatem Budowlanym, Państwowym Przedsiębiorstwem (...), Telewizyjną Wytwórnią (...), Estradą Ziemi (...) oraz Wojewódzkim Przedsiębiorstwem (...). Uprawnienia do wykonywania zawodu muzyka uzyskał 22.02.1973. Decyzją Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 24.01.2013 orzeczono, że R. D. od 22.02.1973 r. rozpoczął działalność artystyczną. Organ rentowy, po uzyskaniu informacji, że ubezpieczony został uznany za osobę prowadzącą działalność artystyczną decyzją z 19.07.2013 r. stwierdził, że jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Ubezpieczony nie odwołał się od tej decyzji.

Sąd okręgowy nie uwzględnił zarzutu dotyczącego naruszenia terminu do złożenia odwołania i rozpoznał sprawę merytorycznie. Wskazał, że przekroczenie terminu nie było nadmierne, a ubezpieczony wykazuje wysoką nieporadność. Powołując się na art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 13 pkt 4 w zw. art. 8 ust. 6 pkt 2, 8 i 9 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442) sąd okręgowy uznał, że R. D. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności artystycznej, co ZUS stwierdził prawomocną decyzją z 19.07.2013. Ubezpieczony nie odwołał się od powyższej decyzji, zatem stała się prawomocna. ZUS dokonał na podstawie art. 48 ustawy o systemie ubezpieczeń wymiaru składek z urzędu. W ocenie sądu okręgowego w postępowaniu toczącym się z odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalającej wysokość zaległych składek na ubezpieczenie zdrowotne, ubezpieczony nie mógł kwestionować faktu podlegania temu ubezpieczeniu (tak: Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 2 sierpnia 2011 r. III AUa 228/11).

Apelację od wyroku złożył ubezpieczony R. D. zarzucając, że nie prowadził żadnej działalności gospodarczej, a jedynie pracował na podstawie umów o dzieło oraz zlecenia, które znajdują się w aktach ZUS. Podniósł nadto, że w okresie, za który organ rentowy żąda składek, tj. 1999 r – 2013 r. w ogóle nie pracował.

Organ rentowy złożył zażalenie na punkt 2 wyroku sądu okręgowego w przedmiocie kosztów i wnioskował o zmianę zaskarżonego postanowienia przez zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz ZUS kwoty z tytułu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja była zasadna.

Sąd okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, ale też istotne kwestie zostały pominięte w postępowaniu przed organem rentowym.

Sąd apelacyjny w sprawie stwierdził następujące fakty: na wniosek R. D. decyzją z 24.01.2013 r. Komisja do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców ustaliła, że ubezpieczony od 22.02.1973 rozpoczął działalność artystyczną jako muzyk. Zakład Ubezpieczeń Społecznych z urzędu decyzją z 19.07.2013 stwierdził, że R. D. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w okresach 1.01.1974/31.12.1998, 1.01.1999/7.06.2007, 1.09.2007/24.08.2008 i 24.09.2008/8.07.2013. Zakład uznał, że decyzja była prawomocna. W aktach ubezpieczeniowych brak dokumentu potwierdzającego, że R. D. został

poinformowaniu o powadżonym w jego sprawie postępowaniu z urzędu, brak też dokumentu potwierdzającego doręczenie ubezpieczonemu odpisu decyzji z 19.07.2013. Korespondencja z ubezpieczonym pojawiła się dopiero w roku 2014, gdy to w odpowiedzi na zawiadomienie ZUS z 28.01.2014 r. ubezpieczony m.in. poinformował, że we wskazanych okresach pracował na zasadzie umowy zlecenia i umowy o dzieło w Przedsiębiorstwach Państwowych (...). W odpowiedzi na wyjaśnienie ubezpieczonego Zakład dwiema spornymi decyzjami z 13.03.2014 określił wysokość należności z tytułu składek wraz z odsetkami, za okres od stycznia 1999 do grudnia 2012 na Fundusz Pracy i ubezpieczenia społeczne oraz zdrowotne, łącznie w kwocie 226.612,60 zł. Jednocześnie poinformowano ubezpieczonego o obowiązku zapłaty z należnymi odsetkami w terminie miesiąca od doręczenia decyzji.

Sąd okręgowy rozstrzygnął sprawę opierając się na założeniu, że decyzja organu rentowego z 19.07.2013 była prawomocna i jako taka przesądziła o obowiązku rozliczenia składek. Zdaniem sądu apelacyjnego było to złożenie błędne zważywszy, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, która nie podlegała kontroli sądowej nigdy nie ma dla sądu waloru prawomocności (art. 365 §1 i art. 366 k.p.c.). Natomiast strona w odwołaniu od decyzji Zakładu może kwestionować wszystkie fakty, które leżały u podstaw jej wydania. Tak też należało potraktować sprawę ubezpieczonego, który w decyzji wymierzającej składki mógł skutecznie prawnie kwestionować fakt objęcia ubezpieczeniem zważywszy, że decyzja dotycząca objęcia ubezpieczeniem nie była przedmiotem postępowania sądowego; co więcej, z aktu ubezpieczeniowych nie wynika by została ubezpieczonemu doręczona.

Sąd apelacyjny rozważył, że zgodnie z art. 9 ustawy o z 27.09.1973 o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. z 1983 r. Nr 31 poz. 145) co do zasady okresy opłacania składek zostały powiązane z okresami działalności twórczej, nie zaś z faktem posiadania statusu twórcy, czy artysty. W myśl art. 15 ust. 1.1 ustawy o z 27.09.1973 o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. z 1983 r. Nr 31 poz. 145) powołuje się Komisję do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców do której zadań należy m.in. ustalanie okresów działalności twórczej. Natomiast zgodnie z art. 36 ust. 4a ustawy z 13.10.1998 o systemie ubezpieczeń społecznych, dalej jako ustawa systemowa, zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych twórcy i artyści jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą dokonują w ciągu 7 dni od dnia otrzymania decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców ustalającej datę rozpoczęcia wykonywania działalności twórczej lub artystycznej. Art. 36 ust. 4a ustawy z 13.10.1998 był podstawą czynności podjętych przez Zakład w rozpatrywanej sprawie z urzędu. Niemniej w ocenie sądu apelacyjnego, ratio legis tego przepisu sprzeciwia się jego zastosowaniu w odniesieniu do osób, którym Komisja ustaliła datę rozpoczęcia działalności kilkadziesiąt lat wstecz. W grę bowiem wchodzi zasady intertemporalnej interpretacji prawa, które nakazują stosować prawo materialne obowiązujące w chwili zaistnienia zdarzenia prawnego. Zatem twórca, który rozpoczął działalność w latach siedemdziesiątych, w zakresie objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego powinien być oceniany na gruncie prawa wynikającego z ustawy z 27.09.1973 r. W konsekwencji obowiązek ten winien wynikać z faktu prowadzenia działalności artystycznej (art. 9 ustawy o z 27.09.1973), a nie z faktu posiadania statusu twórcy/artysty zważywszy, że na przestrzeni kilkudziesięciu lat oczywiście można przerwać, czy zaprzestać wykonywania działalności twórczej/artystycznej. Natomiast decyzja Komisji w rozumieniu art. 36 ust. 4a ustawy systemowej może dotyczyć jedynie działalności przyszłej i kreuje obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia jedynie na przyszłość; ustawodawca nie zapisał żadnej normy intertemporalnej wprowadzającej tego rodzaju zobowiązanie za okres wsteczny. Zdaniem sądu apelacyjnego art. 36 ust. 4a ustawy systemowej może dotyczyć jedynie sytuacji bieżącego zdarzenia prawnego, gdy to twórca/artysta podejmuje działalność twórczą, a dla ustalenia obowiązku zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego wymagana jest decyzja Komisji ustalająca datę rozpoczęcia tej działalności. W przeciwnym razie dochodzi – jak w analizowanej sprawie - do abstrakcyjnego powiązania obowiązku objęcia ubezpieczeniem już tylko z faktem posiadania statusu twórcy/artysty bez weryfikacji, czy działalność była rzeczywiście prowadzona. Taka ocena przeczy istocie zobowiązania ubezpieczeniowego, które zawsze jest powiązane z faktem działalności, tak w dotychczasowym, jak i aktualnym stanie prawnym.

W ocenie sądu apelacyjnego w rozpoznawanej sprawie należało mieć zatem na uwadze, że decyzja Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców stwierdzająca rozpoczęcie z datą wsteczną działalności artystycznej jest dokumentem urzędowym, ale zaświadczającym jedynie fakt rozpoczęcia działalności artystycznej przez ubezpieczonego, co jednak nie było równoznaczne z faktem prowadzenia tej działalności w wyznaczonym okresie.

Wskazaną decyzją Komisja, mocą dokumentu urzędowego nie potwierdziła faktu nieprzerwanego rzeczywistego wykonywania działalności artystycznej od lutego 1973 r. Dlatego też posiłkując się dokumentami wskazanymi w uzasadnieniu decyzji Komisji należało ustalić, kiedy ubezpieczony rzeczywiście wykonywał tę działalność, w jakiej formie i czy ewentualnie podlegał ubezpieczeniu. Ubezpieczony w odwołaniu wskazał, że pracował w Przedsiębiorstwach Państwowych (...) w latach od 1972 do 1988, natomiast później już nie pracował. Sąd jednak zaniechał ustaleń w tym zakresie aprobując tym samym arbitralne rozstrzygnięcie Zakładu wydane w postępowaniu prowadzonym bez udziału strony i bez potwierdzenia doręczenia stronie decyzji istotnej dla ustalenia jej zobowiązań. W ocenie sądu apelacyjnego brak zatem podstaw faktycznych do uznania prawomocności decyzji z 19.07.2013 stwierdzającej podleganie ubezpieczeniom społecznym, skoro w istocie nie można ustalić, czy ubezpieczony otrzymał tę decyzję. Poza tym organ rentowy spornymi decyzjami określając wysokość należności za okres od stycznia 1999 roku i wzywając ubezpieczonego do zapłaty nie wziął pod uwagę okresu przedawnienia należności (art.24 ust. 4 w zw. z ust. 5f ustawy systemowej).

Wskazane wątpliwości nie były przedmiotem oceny sądu okręgowego. Sąd apelacyjny uznał więc, że wydanie wyroku nastąpiło przedwcześnie i bez odniesienia się do istoty sprawy sprowadzającej się do wyjaśnienia, czy ubezpieczony faktycznie nieprzerwanie prowadził działalność artystyczną od chwili jej rozpoczęcia, bo tylko z takim sytuacją można powiązać obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego, a za tym opłacenia składek. Rzeczą sądu okręgowego ponownie rozpoznającego sprawę będzie w pierwszej kolejności ustalenie, kiedy ubezpieczony rzeczywiście wykonywał działalność artystyczną, w jakiej formie i czy ewentualnie podlegał ubezpieczeniom społecznym. Stosownie do wyników ustaleń sąd ewentualnie dokona korekty decyzji wymierzających składki. Przy tym będzie miał na uwadze przedawnienie należności składkowych.

Mając na uwadze przedstawioną ocenę prawną sąd apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania sądowi I instancji uznając, że nie rozpoznano istoty sprawy i zachodzi konieczność przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego. W związku z uchyleniem wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, zażalenie organu rentowego dotyczące rozstrzygnięcia o kosztach stało się bezprzedmiotowe, co skutkowało jego odrzuceniem.

SSO del.Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko